

EEN EN ANDER OMTRENT DE WETTELIJKE BEPALINGEN DER KOEPOKINENTING,

DOOR

Dr. E. J. HAMBURGER, *arts te Gouda.*

In een opstel 1) getiteld: „Eenige beschouwingen over de praktijk der koepokinenting”, mocht ik in 1916 er op wijzen, hoe in de wet op de besmettelijke ziekten, zooals die met betrekking tot de koepokinenting in 1912 gewijzigd werd, bepalingen voorkomen, die den enteling weliswaar meer waarborgen verschaffen tegen ongewenschte gevolgen der vaccinatie, doch dat die ten slotte niet geheel konden bevredigen, wijl de geneeskundige ten aanzien van de uitvoering dier kunstbewerking in menig opzicht te weinig aan wettelijke bepalingen gebonden was.

Nu, naar verluid der berichten, een wijziging der epidemiewet in voorbereiding is, en hierbij ook de koepokinenting nader geregeld zal worden veroorloof ik mij nogmaals op enkele m. i. noodzakelijke aanvullingen en verbeteringen bij de herziening dier bepalingen te wijzen.

In de allereerste plaats geldt mijn bezwaar het aantal der in art. 3 voorgeschreven schrapjes of prikjes. Vergelijkt men de bepalingen der Duitsche 2) pokkenwet, van 1874 ten opzichte van het voorschrift der te zetten infectiehaarden met die, welke bij ons sedert 1912 gelden, dan treft het ons, hoe onze oostelijke naburen zich met „vier” tevreden stellen, terwijl bij ons vijf piqûres voor elke inenting vereischt worden.

Om te weten te komen, welke overwegingen ten onzent ertoe geleid hebben, laatstgenoemd getal in de wet op te nemen, heb ik mij tot den consul-generaal alhier, gewend, ten einde inzage te mogen erlangen van de memorie van toelichting op het ontwerp „Pokkenwet” van 1912. Tot mijn groote teleurstelling moest ik van dien hoofd-ambtenaar vernemen, dat dit voor mij belangrijke document noch in het archief van het consulaat, noch in dat van het Nederlandsche gezantschap aanwezig was. Daarop ben ik gaan zoeken naar de wetenschappelijke gronden, die aan de bepalingen in art. 3 vervat, konden ten grondslag liggen. Als resultaat hiervan kon ik aanteekenen, dat door NOURNEY 3) en VON PIRQUET 4) aangetoond is, dat de uitwerking eener vaccinatie, waarbij weinig infectie-haarden gezet zijn, zich slechts

1) *Ned. Tijdschr. voor Geneesk.*, Jaargang 1916, I, no. 7.

2) KIRCHNER, *Schutzpockenimpfung und Impfgesetz*, Berlin 1911.

3) *Experim. Beitr. z. Lehre von der Impfung*, Strassburg-Heitz 1887.

4) Ueber Vakzination, *Handb. d. Kinderheilkunde*, Leipzig 1910.

daarin onderscheidt van een, waarbij men meer piqûres gegeven heeft, dat in het eerste geval het hoogtepunt der inenting (einde van het derde stadium) bij 71 pCt. der entelingen op den 11den — 12den dag, terwijl bij toepassing der laatste methode hetzelfde resultaat bij 75 pCt. der vaccinati op den tienden dag verkregen wordt. Dit niet noemenswaardige verschil in verloop der inenting, gevoegd bij wat VON PIRQUET veronderstellenderwijze als zijn meening uitsprak, n.l. dat de duur en intensiteit der door de koepokinenting te verwekken immuniteit „onafhankelijk” zijn van het aantal infectiehaarden, die gezet worden, rechtvaardigen, mede op grond van andere practische, w. o. ook psychische, overwegingen, den eisch, dat bij een koepokinenting niet meer dan twee prikjes of schrapjes gegeven zullen worden.

Een factor van betekenis bij de beoordeeling van het voorschrift omtrent het aantal te geven schrapjes is mede gelegen in het antwoord op de vraag, wanneer de vaccinateur een enting als „met goed gevolg” verricht kan beschouwen. Wie hieromtrent iets in de wet meent te kunnen vinden, vergist zich, wat daarom zoo te betreuren is, wijl bij de geneeskundigen te dien opzichte verschil van gevoelen bestaat, wat op zich zelf onzen kinderen weer tot nadeel kan strekken. Zoo ken ik collegae, die, de „Wenken betreffende de koepokinenting, uitgegeven door het bestuur van de Nederlandsche vereeniging van koepokinenting” volgend, het opkomen van minstens drie goed ontwikkelde pokpuisten als minimum eischen, terwijl andere, misschien toegeeflijker gezinde geneeskundigen zich met de waarneming van ten minste één pokpuist bij het „nazien” tevreden stellen. Aan de onzekerheid, die ten deze bestaat, dient de wetgever een einde te maken. Die noodzaak dringt te meer, nu wij weten, dat, hoe voortreffelijk de koepokinenting ook in haar preventieve uitwerking moge zijn, zij niet steeds in haar gevolgen als een volstrekt onschadelijke ingreep mag beschouwd worden, en al ware het slechts daarom, waar eenigszins mogelijk, den enteling een tweede niet dringend aangewezen vaccinatie dient bespaard te blijven.

Op grond van wat de immunologen, w. o. E. MAIRINGER ¹⁾, ons leeren, zijn wij gerechtigd aan te nemen, dat tot het verkrijgen eener eerste tijdelijke onvatbaarheid tegen de pokken het voldoende is, indien na inoculatie zich slechts één JENNER's blaasje ontwikkelt, dat na ettering en volgende korst- in litteekenvorming overgaat. Vindt de vaccinateur dus bij het nazien van het resultaat der uitgevoerde koepokinenting een goed ontwikkelde vaccinepuist, dan dient hij wettelijk verplicht te zijn een verklaring volgens model no. 1 af te geven.

Met denzelfden eisch van het opkomen van één goed ontwikkelde pokpuist na het inoculeeren op niet meer dan twee plaatsen acht de bekende Berlijnsche kinderarts, prof. CZERNY, wiens klinische lessen ik in den laatsten tijd het voorrecht heb geregeld bij te wonen, eveneens de tijdelijke onvatbaarheid verzekerd. Meer dan één of hoogstens twee piqûres aan te brengen en het

¹⁾ *Handb. der Path. u. Ther. innerer Krankh.* van KRAUS en BRUGSCH, II. Bd. Infect. Krankheiten, II. Teil, 1920.

opkomen van meer dan één goed ontwikkelde pokpuist te verlangen, aldus drukte hij zich onlangs ongeveer uit bij de bespreking der vaccinatie naar aanleiding van de demonstratie van een kind, wiens entpustel secundair besmet was, kan *alleen* belang voor de statistiek hebben.

Van niet minder beteekenis dan een wijziging resp. aanvulling van art. 3, is die van art. 1 en 10. Ook hier heeft de wetgever verzuimd door een nadere aanduiding van den aard der ziekten zich de grootst mogelijke waarborgen voor een juist opgevatte uitvoering der bepalingen van de pokkenwet 1912 te verzekeren. In 1916 mocht ik reeds naar aanleiding van de beschrijving van een concreet geval erop wijzen, hoe door de artsen verschillend geoordeeld wordt over de waarde der tegenaanwijzingen tegen de inenting. Velen beroepen zich hierbij gaarne op hun ervaring, richten daarnaar hun handelen, doch vergeten hierbij, dat de entdwang, zooals hij bij ons bestaat, gegrond is op wetenschappelijke gegevens en dat diezelfde wetenschap ons ook de gevallen heeft leeren kennen, waarin het noodig is voor langeren of korteren tijd van een eerste koepokinenting af te zien. Alleen hiermede, met ter zijde stelling van eigen inzichten, heeft de vaccinateur rekening te houden, terwijl het de plicht van den wetgever is eenige chronische ziekten, waarop in art. 1 en 10 o. m. bedoeld wordt, met name in de wet vast te leggen. Hiervoor komen in aanmerking: atrophie, zware rachitis, tuberculose, syphilis, de exsudatieve diathese in haar uitingen als eczeem, prurigo, lichen urticatus, scrofulose enz., enz.. Behalve den vaccinateur, zou ook den tweeden geneeskundige, van wien in art. 10 gesproken wordt, hiermede een onmisbare leidraad in handen gegeven zijn bij de beoordeeling, of er in een bepaald geval gevaar voor de gezondheid van den enteling bij een eventuele vaccinatie zal te duchten zijn.

Zou het instituut der twee geneeskundigen, waarvan in het meer aangehaalde artikel sprake is, reeds hierdoor aan waarde winnen, nog grooter zou deze kunnen worden, indien den vaccinateur wettelijk eenige beperking in de keuze van den consiliarus werd opgelegd, in dien zin, dat zij, die hiervoor in aanmerking kunnen komen, op voordracht van den ziekten-hoofd-inspecteur van de volksgezondheid, bij ministerieele beschikking voor elke provincie werden aangewezen, gelijk thans volgens de pensioenwetten geschiedt met de geneeskundigen, uit wie de burgemeester een keus kan doen bij het geven eener opdracht voor het verrichten van een geneeskundig onderzoek, indien bijv. een gemeente-ambtenaar vóór zijn tijd wegens lichaamsgebreken met recht op pensioen den dienst wenscht te verlaten.

Hierdoor zou tevens kunnen worden voorkomen, dat eenerzijds het aantal der niet gevaccineerden in den loop der jaren grootere en ongewenschte afmetingen zal aannemen, terwijl anderzijds de waarborgen, die ouders en verzorgers zullen ontvangen, dat niet roekeloos met entlymphe en lancet zal worden omgesprongen, daardoor niet onbelangrijk vermeerderd zullen worden.

Hiermede is tevens bedoeld er op te wijzen, aan hoe groot ge-

vaar onze kinderen worden blootgesteld, indien bij een eventueele wijziging van de wettelijke bepalingen betreffende de koepok-inenting, naast een noodzakelijk voortbestaanden entdwingden in casu consulteerenden arts voor de afgifte van model no. 5 uitgeschakeld wordt.

Op betrekkelijk overeenkomstige gronden als de vaccinateur dienen ook ouders en verzorgers er aan herinnerd te worden, dat, zooals reeds meermalen betoogd is, het inenten niet onder alle omstandigheden en in alle gevallen in haar gevolgen een geheel onschuldige kunstbewerking behoeft te zijn. Hieraan zou kunnen worden tegemoet gekomen, indien de gemeentebesturen den belanghebbenden bij de geboorteaangifte een vlugschriftje lieten uitreiken, samengesteld door een der organen van het staats-toezicht op de volksgezondheid, waarin ouders of verzorgers der in te enten kinderen er op gewezen wordt, dat niet tot de inenting kan worden overgegaan, indien :bijv.

1°. de enteling lijdende is aan eenigen jeuk verwekkenden of vochtigen huiduitslag;

2°. de enteling naar het oordeel van den geneeskundige geen goede gezondheid geniet;

3°. in het gezin, waartoe de in te enten persoon behoort, gevallen van huiduitslag voorkomen bij niet geënte personen of bij hen of haar, bij wie de vaccinatie langer dan tien jaren geleden heeft plaats gehad;

4°. in het gezin, waartoe de enteling behoort, mazelen, roodvonk, diphtherie, kinkhoest, enz. voorkomen.

Voor hen, aan wie, om welke reden ook, de inhoud van het vlugschriftje ontgaan is, zou het aanbeveling verdienen, indien door de gemeentebesturen, telkens opnieuw in de periodieke aankondiging eener kostelooze vaccinatie door afdrucken der betreffende bepalingen de herinnering aan de tegenaanwijzingen, in zooverre de leek die heeft te kennen, levendig gehouden werd.

Of het aanbeveling verdient een leeftijdsgrens voor de eerste inenting in de wet op te nemen, zooals dit in de Deutsche pokkenwet geschied is, meen ik te moeten betwijfelen. Wel heeft een vaccinatie tusschen de 3de en 5de maand van het leven eenige voordeelen tegenover een, die bijv. na afloop der dentitie zou plaats hebben o. m. door de geringere reactie op de inoculatie, de nadeelen echter bijv. van een mogelijk zich ontwikkelende voedingsstoornis vooral bij fleschkinderen, van de ontwikkeling van het symptomen-complex, dat tot de exsudatieve diathese terug te brengen is, zonder dat de aanleg tot deze constitutie-afwijking op zoo jeugdigen leeftijd met zekerheid te diagnostiseeren is, enz., stellen het profijt van de vroeg-inenting toch wezenlijk in de schaduw. Vooral in verband met den invloed, die de vaccinatie op kinderen met exsudatieve diathetische constitutie kan hebben, wees CZERNY in de boven aangehaalde klinische les zijn gehoor er op, dat de vaccinatie alleen o. a. reeds daarom niet altijd in haar gevolgen een onschuldige kunstbewerking behoeft te zijn, en het dus de plicht van den vaccinateur is, alvorens tot de inenting over te gaan, zich van de afwezigheid eener der tegen-

aanwijzingen te overtuigen. Men dient hiermede de belangen van het kind en voorkomt daardoor het inpopulair worden van den entdwang.

Tot slot van deze beschouwingen wil ik nog er op wijzen, van hoe groote beteekenis het is, om tot het voorkomen van verwikkelingen bij de vaccinatie het entveld naar de inzichten van PAUL 1) met een laagje collodion en watten te bedekken. Het voorstel van VON PIRQUET, om den avond na de vaccinatie het entveld af te wasschen, waardoor bij eventueel krabben voorkomen wordt, dat de enteling de lymfhe over andere gedeelten van zijn of haar lichaam verspreid, lijkt mij minder aanbevelenswaardig; later toch, als de gezette infectiehaard het tweedestadium der ontwikkeling bereikt heeft, kan de inhoud van het blaasje bij aanraking met de huid van enteling of omgeving deze toch nog besmetten. Een dwingend voorschrift in den zin eener bedekking van het entveld volgens PAUL, lijkt mij alleszins op zijn plaats; vooral ten opzichte van massa-inenting van kinderen, bij wie de verzorging van het entveld om de een of andere reden wel eens te wenschen kan overlaten, zou een dergelijke wetsbepaling van groote voorbehoedende beteekenis kunnen zijn.

Sluit het aanleggen van een bedekkend verband tijdverlies voor den geneeskundige in, hij late dit aan de wijkverpleegster over, die ik gaarne bij iedere vaccinatie tot hulp aanwezig zou wenschen te zien. Wie niet over zulk een assistente de beschikking heeft — en dat zijn gelukkig weinig collegae — getroostte zich den opgeofferden tijd, bedenkende, dat met een variant op het aloude gevleugelde woord, ook voor de inenting moet gelden:

„Salus vaccinati ejusque familiae suprema lex esto”.

Berlijn, December 1921.

BLADVULLING.

EEN LEERZAAM REFERAAT.

Further work on experimental tar cancer:.... „One paper by dr. DEELMAN (*Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde* 1921. Part. 2; no. 20; October) is dated from the ANTONI VAN LEEUWENHOEK-House in Amsterdam. Both carcinoma and sarcoma were produced as the result of the repeated application of tar to the skin of mice. *The paper is in the Dutch language, so that, unfortunately, its contents are not readily accessible.* But the author expresses the opinion that he has observed in one case a carcinoma arising from a benign growth. The other paper by....

Lancet 10 Dec. 1921, bldz. 1235.

1) Technik u. Methode der Vakzination, *Handb. d. Immun. Forschung* von KRAUS und LEVADITI 1908.